

In veel religies uit het verleden en sommigen religies van nu worden belangrijke momenten begeleid door offers. Zo ook in de religie van het oude Israël. Wie de vijf boeken van Mozes leest, komt daar allerlei verschillende offers tegen, alle met hun eigen voorschriften en hun eigen toepassing. Er vloeit dus het nodige bloed. U hoorde het. In het jodendom in de tijd van Jezus verkeerde dit gebruik in zijn nadagen. Veertig jaar na het leven van Jezus werd de tempel verwoest. Hiermee kwam althans wat het jodendom betreft een eind aan een eeuwenlange praktijk. Voortaan draaide de godsdienst niet meer om offers, maar om een vorm van liturgie die op leren was ingesteld. En op de toepassing.

Het offer waar wij over lazen, begeleidt een zeer speciaal moment. De unieke, volstrekt eenmalige gebeurtenis van het ontvangen van de Wet. Van de geschriften dus die de basis zouden vormen van het jodendom zoals het nu bestaat. Ons verhaal beschrijft dat als een verbond tussen Israël en God. Voortaan zal Israël God dienen door zich te houden aan de geboden. God, op Zijn beurt, zal Zijn volk niet in de steek laten.

Deze motieven keren terug op Witte Donderdag, de dag van het laatste avondmaal. Jezus en zijn leerlingen zijn gelovige Joden. Hun hele optreden is niet anders te begrijpen dan als een nieuwe toepassing van de oude Thora, de oude Wet van Mozes. Natuurlijk vieren zij samen Pesach, het feest van de bevrijding uit Egypte, het begin van de tocht naar het beloofde land, die de Israëlieten echter eerst naar de woestijn zou brengen. En naar de berg waar God zich aan hen openbaarde en het genoemde verbond met hen sloot.

Opnieuw klinken nu, bij dit laatste avondmaal, woorden die gaan over verbondssluiting en offer. Nu is Jezus het offer. Hij vertelt hoe ze hem zullen breken, hoe hij opgeofferd zal worden. Maar ook dat hij welbewust deze gang van zaken op zich neemt. Hij is ertoe bereid, hij noemt het zelfs: het offer van het nieuwe verbond.

Een nieuw verbond wordt aan het oude toegevoegd. Wat is dit nieuwe verbond? Dat is Gods nieuwe openbaring, namelijk: daden van liefde doen daden van wreedheid verbleken. Zelfs de grootste wreedheid krijgt de liefde niet kapot. De mens die liefheeft, overwint de dood.

De passage uit Johannes geeft aan hoe wij tot dit nieuwe verbond kunnen toetreden. Het offer dat Jezus bracht om dit nieuwe verbond te tonen en te bekrachtigen, wordt niet van ons gevraagd. Maar wel degelijk zijn wij zelf in het geding. Ons offer is dat we het voorbeeld gaan volgen van de leraar die er niet voor terugschrikt de voeten van zijn leerlingen te wassen.

Dat wil zeggen, dat je van harte bereid bent aan een ander doen wat je graag aan jezelf gedaan zou zien worden. Het voorbeeld is nogal plastisch. Het is prettig om aan het eind van een hete dag je vieze en stinkende voeten weer schoon te hebben. Het is helemaal niet prettig om dat bij een ander voor elkaar te gaan maken.

Het kán zo onprettig uitpakken. Maar dat hoeft niet. Er zijn volop toepassingen van voor een ander doen wat je graag aan jezelf gedaan zou zien worden, als het moet de minste zijn, je eigenbelang even parkeren, die wij eigenlijk heel gewoon vinden. Zo is wie kinderen heeft, bezig met een doorgaande oefening waarbij je eigen tijd, energie, geld, nachtrust overhebt voor het geluk van een ander.

Onbaatzuchtig zorgen voor een ander doen al die mensen die zorgen dat hun oude ouders het nog net even wat langer thuis uithouden. Ze doen dat echt niet om hun erfenis zeker te stellen.

Grote aantallen vrijwilligers brengen dagelijks een kleine portie licht in het verzorgingshuis of verpleeghuis. Zo ook die betaalde krachten in zo'n huis die er zichtbaar niet alleen zitten om hun portemonnee te vullen, maar de mensen die ze verzorgen ook werkelijk zijn toegegaan. Gelukkig is deze variant van verzorgsters en verzorgers stukken beter vertegenwoordigd dan het type dat net zo lief dozen inpakt als oude mensen aankleedt.

Voor de kinderen die uit huis geplaatst moeten worden doordat hun ouders de zorg niet voor elkaar krijgen, staat vaak een stel pleegouders klaar die die taak over kan nemen, en daartoe bereid is ondanks wat het kost aan aandacht en inspanning. Een aspect dat in de discussie van afgelopen weken wat ondergesneeuwd begon te raken. Zeker als er borden met 'Kindermishandeling!' worden rondgedragen.

Een laatste, en wel sprekend voorbeeld is de liefdesrelatie. Idealiter draait juist een relatie of een huwelijk om voor een ander doen wat je graag aan jezelf gedaan zou zien worden, als het moet de minste zijn. Over en weer. Wanneer huwelijkspartners (of één van de twee) vooral bezig zijn om hun eigen zin gedaan te krijgen, komt er iets scheef te liggen. Soms is de wederzijdse bereidheid de ander te 'dienen' (in de meest brede zin van het woord) een solide basis en gaat het helemaal vanzelf; vaak is het een levenslange oefening waar je steeds weer even naar dit uitgangspunt terug moet.

Het principe waar we het over hebben wordt door veel mensen in praktijk gebracht. Zeker niet alleen door volgelingen van Jezus.

Het verschil is dat *wij* deze waarden verbinden met degene die ze ons openbaarde, degene die het begrip offer een nieuwe invulling gaf. Het is mooi om God iets te geven, maar in dit nieuwe verbond geef je vooral jezelf.

In een boekje over Levenskunst kwamen we pas dit oerfundament van de christelijke levenskunst tegen in een uitspraak van Luther:

Een christen is in vrijheid heer van alle dingen en niemands onderdaan.

Een christen is in dienstbaarheid knecht van alle dingen en ieders onderdaan.

Zoals Jezus in vrijheid, met onderstreping van zijn gezag als leraar en Godsgezant, dienstbaar was en het vuile werkje zonder aarzelen opknapte. En zoals hij daarbij niet zijn waardigheid verloor.

Het mooie van Luthers combinatie vind ik dat juist ook die vrijheid erbij genoemd wordt. Dat geeft ook de grenzen aan. Wie merkt dat zijn bereidheid om de minste te zijn door de ander wordt misbruikt om continu de meeste te zijn, moet zich maar eens achter zijn oren krabben. Wees alsjeblieft niet andersmans slaaf. Word ook niet de slaaf van de situatie. Wie ergens zoveel geeft dat hij of zij zelf nauwelijks overeind blijft, moet nodig even afstand nemen, een pas op de plaats maken en aan zichzelf denken.

Wie oogt heeft voor wat een ander nodig heeft zonder zichzelf volkomen weg te cijferen, zal ervaren dat dienstbaar zijn, soms zelfs: de minste zijn, en vrijheid elkaar niet uitsluiten. Dat de vrije keuze om er voor anderen te zijn, je bestaan verrijkt. Het kan best zijn dat degene die zich nergens wat van aantrekt omdat hij meent dat hij nergens wat mee te maken heeft zich óók vrij voelt, heer en meester over zijn eigen leven. Maar iedereen weet hoe armoedig zo'n bestaan is. God gunt ons meer dan dat.

- Bijbellezing: Ex. 24 ,1-10

Ex 24

1 Mozes kreeg van de HEER deze opdracht: 'Kom naar mij toe, de berg op, samen met Aäron, Nadab en Abihu en zeventig van Israëls oudsten, en kniel op eerbiedige afstand neer. 2 Alleen jij, Mozes, mag in de nabijheid van de HEER komen, de anderen niet. Het volk mag jou niet volgen als je de berg op gaat.'

3 Mozes maakte het volk bekend met alle geboden en regels die de HEER had gegeven, en het volk verklaarde eenstemmig dat het zich zou houden aan alles wat de HEER geboden had. 4 Hierna schreef Mozes alles op wat de HEER had gezegd. De volgende morgen bouwde hij aan de voet van de berg een altaar en richtte hij twaalf gedenkstenen op, voor elk van de twaalf stammen van Israël één. 5 Hij droeg een aantal jonge Israëlieten op om de HEER brandoffers te brengen en stieren te slachten voor een vredeoffer. 6 Mozes nam de helft van het bloed en deed dat in schalen, de andere helft goot hij tegen het altaar. 7 Vervolgens nam hij het boek van het verbond en las dit aan het volk voor, en zij zeiden: 'Alles wat de HEER gezegd heeft zullen we ter harte nemen.' 8 Toen nam Mozes het bloed en besprenkelde daarmee het volk. 'Met dit bloed,' zei hij, 'wordt het verbond bekrachtigd dat de HEER met u heeft gesloten door u al deze geboden te geven.'

9 Hierna ging Mozes de berg op, samen met Aäron, Nadab, Abihu en zeventig oudsten van het volk, 10 en zij zagen de God van Israël. Onder zijn voeten was er iets als een plaveisel van saffier, helder stralend als de hemel zelf.

- Bijbellezing: Joh. 13,1-14

Joh 13

Het was kort voor het pesachfeest. Jezus wist dat zijn tijd gekomen was en dat hij uit de wereld terug zou keren naar de Vader. Hij had de mensen die hem in de wereld toebehoorden lief, en zijn liefde voor hen zou tot het uiterste gaan. 2 Jezus en zijn leerlingen hielden een maaltijd. De duivel had intussen Judas, de zoon van Simon Iskariot, ertoe aangezet Jezus te verraden. 3 Jezus, die wist dat de Vader hem alle macht had gegeven, dat hij van God was gekomen en weer naar God terug zou gaan, 4 stond tijdens de maaltijd op. Hij legde zijn bovenkleed af, sloeg een linnen doek om 5 en goot water in een waskom. Hij begon de voeten van zijn leerlingen te wassen en droogde ze af met de doek die hij omgeslagen had. 6 Toen hij bij Simon Petrus kwam, zei deze: 'U wilt toch niet mijn voeten wassen, Heer?' 7 Jezus antwoordde: 'Wat ik doe, begrijp je nu nog niet, maar later zul je het wel begrijpen.' 8 'O nee,' zei Petrus, 'mijn voeten zult u niet wassen, nooit!' Maar toen Jezus zei: 'Als ik ze niet mag wassen, kun je niet bij mij horen,' 9 antwoordde hij: 'Heer, dan niet alleen mijn voeten, maar ook mijn handen en mijn hoofd!' 10 Hierop zei Jezus: 'Wie gebaad heeft hoeft alleen nog zijn voeten te wassen, hij is al helemaal rein. Jullie zijn dus rein – maar niet allemaal.' 11 Hij wist namelijk wie hem zou verraden, daarom zei hij dat ze niet allemaal rein waren.

12 Toen hij hun voeten gewassen had, deed hij zijn bovenkleed aan en ging weer naar zijn plaats. 'Begrijpen jullie wat ik gedaan heb?' vroeg hij. 13 'Jullie zeggen altijd "meester" en "Heer" tegen mij, en terecht, want dat ben ik ook. 14 Als ik, jullie Heer en jullie meester, je voeten gewassen heb, moet je ook elkaars voeten wassen.